

Η συγγραφική τέχνη του Παπαδιαμάντη

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

Οι αντιλήψεις του Παπαδιαμάντη σχετικά με την τέχνη δεν αφίστανται πολύ από το πνεύμα της λειτουργικής τέχνης, την οποία υπηρέτησε φωνητικά ως ψάλτης, αλλά και γραφικά ως συγγραφέας. Είναι από τους λίγους που πιστεύουν ότι ζωή και τέχνη δεν είναι δυο άσχετα πράγματα αλλά δυο αλληλοσυνδεόμενα και αλληλοσυμπληρούμενα.

Ο Παπαδιαμάντης επηρεάστηκε από ένα βαθύ θρησκευτικό κλίμα. Εξάλλου ήταν και γιος ιερέα, του Αδαμάντιου εξ ου και το επίθετό του Παπά - Διαμάντης, αλλά και από τα βιώματα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Η λειτουργική τέχνη, για παράδειγμα, σε ένα ορθόδοξο ναό, στην οποία συνεργάζονται αρμονικά όλες οι καλές τέχνες, είναι απαλλαγμένη από το ατομικό ύφος και την ατομική πρωτοτυπία και υπηρετούν την ορθόδοξη παράδοση με πιστότητα και εκκλησιαστική συνέπεια.

Σε αυτό το κλίμα κινείται και ο Παπαδιαμάντης, χωρίς να κυνηγάει καινοφανή πρωτοτυπία μόνο και μόνο για την πρωτοτυπία, αλλά διαθέτει το ταλέντο που του έδωσε ο Θεός στο να αποτυπώσει τις λαχτάρες, τους καημούς, τα συναισθήματα και τις σκέψεις της Σκιαθίτικης κοινωνίας, μιας κοινωνίας που ταυτίζεται με τον λαό του Θεού με όλα τα θετικά αλλά και τα αρνητικά στοιχεία. Κριτικοί βέβαια ακόμη και ιστορικοί της Νεοελληνικής ιστορίας αλλά και καθηγητές Πανεπιστημίου που βρίσκονται έξω από αυτό το κλίμα και κινούνται στο κλίμα του Διαφωτισμού, δεν μπορούν να εκτιμήσουν τέτοιες στάσεις και τέτοιες επιλογές. Κινούνται από προσωπικά κριτήρια και αδικούν πρόσωπα και καταστάσεις. Ίσως να

παρασύρονταν από την άστατη ζωή που ζούσε.

Ήταν πράγματι σπάταλος και ανοργάνωτος όσον αφορά τη διαχείριση των χρημάτων του. Όταν έπαιρνε το μισθό του, πλήρωνε τα χρέη του στην ταβέρνα του Κεχριμάνη στο Ψυρρή (όπου έτρωγε είκοσι επτά ολόκληρα χρόνια), έδινε το νοίκι, έστελνε στη Σκιάθο, μοίραζε στους φτωχούς, σπαταλούσε χωρίς σκέψη για την αυριανή μέρα. Άπλυτος, απεριποίητος, σχεδόν κουρελής, ενώ μπορούσε να ζει με αξιοπρέπεια, γιατί ήταν λιτότατος και ασκητικός, σκορπούσε τα λεφτά του και μόνο κάθε πρωτομηνιά είχε χρήματα στην τσέπη του.

Του άρεσε να ζει στον κλειστό εσωτερικό του κόσμο και να ζητά την πνευματική ανακούφιση ζωγραφίζοντας τις αναμνήσεις του στα ποιήματά του και στον ποιητικότατο πεζό του λόγου, στα διάφορα διηγήματά του, που τα περισσότερα ξαναζωντανεύουν τους παλιούς θρύλους του νησιού του. Αυτός ο περίεργος και απόκοσμος τρόπος ζωής, με την παράλληλη προσήλωσή του στην Ορθόδοξη Εκκλησία και τη λειτουργική της παράδοση, τον έκανε να μοιάζει με κοσμοκαλόγερο.

Μέσα στα περισσότερα διηγήματα του Παπαδιαμάντη, του συγγραφέα και υμνητή « του ρόδινου νησιού του», γίνεται συχνή αναφορά στο φυσικό περιβάλλον της Σκιάθου, στις ρεματιές, τις χαράδρες, τα υψώματα, με διαφορετική το καθένα βλάστηση. Επίσης αναφέρεται συχνά και η θαλασσινή της διαμόρφωση, με τα αμέτρητα λιμανάκια, τους κόρφους και τους κάβους, τους γκρεμούς, τις σπηλιές, τα νησάκια, τις αμμουδιές, τα ακρογιάλια. Αυτές οι αλησμόνητες παιδικές μνήμες κυριαρχούν στη σκέψη του Παπαδιαμάντη και τις κάνει διηγήματα, εμπλουτισμένα με τα θρησκευτικά βιώματά του και με τα βάσανα, τους καημούς και τις μικροχαρές της σκιαθίτικης φτωχολογιάς. Οι ήρωές του είναι ψαράδες, αγρότες, ιερωμένοι, μετανάστες, πολυφαιδίτες, εργένηδες, αναξιοπαθούσες χήρες, όμορφες ορφανές, αλλά και κακάσχημες μάγισσες και διάφορες αγύρτισσες. Ο Παπαδιαμάντης όμως δεν περιορίζεται στην περιγραφική γοητεία, αλλά εισχωρεί στο δράμα της ανθρώπινης ψυχής.

Όταν δεν έκανε τέχνη τις παιδικές του αναμνήσεις, έπαιρνε τα θέματά του από τη ζωή των φτωχογειτονιών της Αθήνας. Το υπόστρωμα συνήθως είναι θρησκευτικό. Το εξωτερικό περιβάλλον περιγράφεται με αληθινή λατρεία προς τη φύση. Υπάρχει όμως και μια οξύτατη ψυχολογική περιγραφή, μια εύστοχη διείσδυση στα βάθη του ψυχικού κόσμου των ηρώων του, που έκανε τόση εντύπωση, τόσο στους μετέπειτα χρόνους όσο και στην εποχή του, που πολλοί τον παρομοίασαν με τον Ντοστογιέφσκι.

Από το 1892 ως το 1897, περίοδο όπου η Ελλάδα είδε τη χρεωκοπία, την πτώση του Τρικούπη και τον αποτυχημένο πόλεμο του '97, ο Παπαδιαμάντης, αληθινός πατριώτης και ζωντανός άνθρωπος, στηλιτεύει την κοινωνική διαφθορά και την

πολιτική κατάσταση της χώρας. Από το 1897 αρχίζει η τρίτη περίοδος του διηγήματος του Παπαδιαμάντη, που την ονόμασαν περίοδο λυρισμού και πάθους. Ο εξωτερικός κόσμος υποχωρεί τώρα για να γίνει σκηνικό περίγραμμα, που μέσα του θα φωτιστούν οι μορφές του εσωτερικού κόσμου. Ο ζωγράφος γίνεται ποιητής. Ο ηθογράφος γίνεται λυρικός, ο σατιριστής δραματικός, ο νοσταλγός ψυχογράφος και πλάστης ανθρώπινων χαρακτήρων.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/3oquQUq>